

PAPER DETAILS

TITLE: Viking ve Hint Mitolojilerinde Yılan Imgesi

AUTHORS: Mehmet MASATOGLU, Selahattin ÖZKAN

PAGES: 391-408

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/877909>

VİKİNG VE HİNT MİTOLOJİLERİNDE YILAN İMGESİ

Mehmet MASATOĞLU* - Selahattin ÖZKAN**

Öz

Yılan imgesi birçok dünya mitolojisinde kendisine yer edinmiştir. Kimi zaman bir figür kimi zaman ise başat bir karakter olarak mitoslarda yer edinen Yılanların doğadaki kimi özellikleri edebi betimlemeler ve sembolik ifadeler ile kadim metinlerde kaydedilmiştir. Tasvirlerde kullanılan özellikleri yılanın biyolojik niteliklerini yansıtmaktadır. Yılanın bir sembol, motif ya da karakter olarak mitolojideki anlamı, ya da karşılaştırılabilirliği burada örnek olarak ele aldığımız Hint ve Viking mitolojilerine temel yaklaşımımızı ortaya koymaktadır. Viking mitolojisinin içinde yer aldığı Germen kolu üzerinde Hint-Avrupa'ya bağlanması öteden beri araştırılmaktadır. Öte yandan, aralarında kurulmaya çalışılan tarihsel ya da ontolojik bağı şimdilik göz ardı edilerek sadece Yılan figürü üzerinde söz konusu tartışmaya küçük bir katkı yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mitoloji, Hint, Viking, Sembol, Yılan.

* Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri, Dinler Tarihi Doktora Öğrencisi. masatoglu87@gmail.com, ORCID: 0000-0001-6373-8991

** Dr., seloxys@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-0264-1085

Atıf /Cite as: Masatoğlu, M & Özkan, S. (2019). Viking ve Hint Mitolojilerinde Yılan İmgesi. Dini Araştırmalar. 22(56): 391-408, DOI: 10.15745/da.604534

Serpent Image in Viking and Indian Mythology

Abstract

Snake or serpent is one the most widespread and oldest symbols which is known among different cultures folklore and mythology. As the role of symbolic notions is at the centre of understanding any mythology, we would like to determine imagery meanings of a snake which could help researchers for knowing the myths more accurate and descriptive. Sometimes this motif represents the cycle of time and sometimes it does refer to Evil and even could be the symbol of divinity and eternity. So this should be noted that how we can grasp any meaning from the narrations in which applied snake notion. These properties had roots in what they could be aware of snake nature and its biological attributes. As the same time, these properties are meaningful under the conditions of that culture only and, in some cases, religious thoughts prepared by mixing. The mixture of these ends to some image that could be found in the mythology of their region.

This article discusses mythological aspects of snake notion in Indian and Vikings folklore, similarly to those which is researched on the Indo-European and Vikings cultural relationship and connections; except that our research is not focused on ontological and historical context but only on the descriptive analyzing of mythological semantics. Meanwhile, it can be counted as some bases which useful for who likes to dig up relations between two far distance cultures of Indians and Vikings.

Keywords: Mythology, Indian, Viking, Symbol, Serpent.

Summary

Snakes or serpents are the most widespread and oldest symbols in the mythologies of different societies which were known among different cultures, folklores and religious beliefs. As the role of symbolic notions is at the centre of understanding any mythology, we have tried to determine imagery meanings of the snakes, serpents and in some cases dragons in this paper. Therefore, we have tried to help further researchers for exploring the myths more accurate and descriptive. As we indicated before, sometimes these motifs represent the cycle of time and sometimes they do refer to Evil and even could be the symbol of divinity and eternity. All possibilities have been argued and showed in this paper respectively. So as the authors of this paper, we would like to note that how we can grasp any meaning from the narrations in which applied

snake notion. These properties have roots in what they could be aware of snake nature and its biological attributes. In some examples, these properties only are meaningful under the conditions of that culture. On other examples, there are some mixed and complicated properties. And this mixture of it ends to some image that could be found in the mythology of their region.

We have tried to acknowledge all known mythological narratives to start our research. In the mythologies of different societies, plenty of examples indicating snakes, serpents or dragons might have found such as *Tiamat* in Mesopotamian Mythologies, *Leviathan* in Old Testament, *Aesculapius* from Ancient Rome and *Oceanids* of Greek Mythology. All these creatures in all those mythological narratives have obvious common aspects, such as, all these creatures lived under the deep waters, and were enveloping the living world. On the other hand, these animals were also seen as the symbols of transcendental behaviours, emotions and experiences not without the companionship of other animals. There were also many examples of serpents, snakes and dragons in world mythologies. But we have also examined, compared and analyzed here Scandinavian and Indian beliefs about serpents. Descriptions on the narratives and illustrations on the rune stones and implicated functions on the myths of serpents have a leading role inside the mythology of Vikings. In addition, images of snakes and serpents were seen on the coinages of ancient civilizations of Indus Rivers. Therefore, we may assume that, there was enough material evidence to comparison of both mythologies over the representations of serpents.

Comparative analysis of mythological notions is not new idea on the study of Mythologies of course. Myths, legends and pantheons are always compared between different mythological systems. Theology and Mythology can be surveyed better with this method. So, we have fallowed the earlier ways of research. Respectfully, we have followed the foot prints of Georges Dumézil. In his magnificent work, *Mythe et Épopée* (I: 1968, II:1971, III:1973), he compared some heroes of Mahabharata legend with gods and kings of Scandinavian mythology. Specifically, he compared Loki with Duryodhana; Hödr with Dhritarastra; Baldr with Yudhisthira. And in his conclusion, he defined some similarities between Indian and Viking narratives. In our paper, we have not only detected same diagnoses; but also explained imaginaries of serpents with known figures and concepts of Indian mythology. For example, snake motifs were used many ancient texts, from Rigveda to Itihasas. For the sake of comparison, we have used general genealogy of Nāgas and not without

some specific snake names as Vṛtra, Ananta and Vasuki, etc. All these snake-shaped sanctified characters were demonstrated on the ancient narratives of Vikings, especially with Eddas. We have focused on primary sources to build our hypothesis.

Indians and Vikings observed nature for a long time, comparatively. Therefore, they transformed a natural phenomenon to their mystical knowledge within creating forms of gods, legends and myths. Scary nature of snakes turned into myths for inspiring respects in the minds and hearts of locals. Similar memory was produced on similar fear and respect for same animal. Geographically distant areas, such as Scandinavia and India, was a not obstacle for this similarity. And this similarity was appeared itself on the ancient records of mythologies and beliefs of Vikings and Indians. Both curious societies examined snakes and serpents biologically and understand the dichotomous concept of forked tongue. Literary and mythological descriptions were based on observations of the nature, and inevitable instinct of curiosity of humankind, as seen on our examination of mythologies of Vikings and Indians comparatively. Of course, this curiosity was not restricted with forked tongue of snakes. Both mythologies used images of snake for representing cyclic time notion. Both Scandinavian and Indian Mythologies didn't limit themselves with time and space. Therefore, they both created same symbol for their understandings of cyclic time. And also, they had similar mythological fictions about "end of time" in; killing of Indra by Vṛtra and Jörmungandr's narrative in Ragnarök, a serpent of Miðgarðr. Joint motif was showed up itself in both mythologies of Indians and Vikings generally and also, in specific examples which we have handled. Consequently, in this article, we have discussed mythological aspects of snake notion in Indian and Vikings folklore, but we haven't focused on ontological, etymological and historical debates about origins of these motifs and themes, only on the descriptive analysis of mythological semantics.

Giriş

Dünya mitolojilerinde çokça karşımıza çıkan yılan imgesi tanrısal ya da şeytani güçleriyle betimlenmiştir. Mezopotamya'da *Tiamat*, Eski Ahit'te *Leviathan* Antik Roma'da *Aesculapius*ya da Kadim Yunan'da *Okeanidler* olarak anılan yılanlarınbaşlıca ortak özelliği sularda yaşamaları ve en yalın haliyle dünyayı sarmalamalarıdır. Bazen de yılanlar, diğer başka hayvanlar ile birlikte diğer aşkınlık sembolleri arasında sayılmıştır (Henderson 2015:150). Keza

Afrika Topluluklarında da yılan önemli bir figürdür ve yılanlara adanmış tapınaklar bulunmaktadır (Arslan 2017:12-13). Dünya mitolojilerinde birçok yılan figürüne ve mitosuna rastlamak mümkündür. Buradaki karşılaştırmamızda ise Hint ve Viking mitolojilerini örnek edindik. Yılan betimlemeleri, run taşlarındaki tasvirleri ve mitoslardaki örtük işlevleriyle yılan, Viking mitolojisinde başat bir yer edinmektedir (Stoner ve Renterghem 2014:19). Hint kültüründe ise İndus medeniyetinden kalma sikkelerin üzerinde yer almasıyla Hint tarihinde oldukça geriye giden bir yer edinmiştir. Patanjali'nin Yogasutra isimli eserinde yılan kötü varlıklar arasında sayılmaktadır (İlhan ve Arslan 2013:51). Dolayısıyla hem Viking hem de Hint mitolojisinde yılan tasvirleri bulunmaktadır. Böyle bir çalışmaya benzer şekilde -İskandinav Hint karşılaştırmasını George Dumezil'in üç ciltlik Mit ve Destan adlı başyapıtında görmekteyiz (Dumezil 2012). Söz konusu eserinde Dumezil, İskandinav ve Hint mitolojilerinde yer alan bazı kahramanların karşılaştırmasını yapmış¹ ve kitabının ana konusu olan Mahabharata destanındaki bazı kahramanların İskandinav mitolojisinde yer alan kahramanlarla benzer öğeler taşıdığını dile getirmiştir.

Bu çalışmada İskandinav destanlarında ve Viking mitlerinde sıklıkla karşılaşılan yılan tasvirleri, Hint mitolojisiyle karşılaştırılarak açıklanmaya çalışılacaktır. Hint mitolojisinde yılan motifi, Rigveda'dan İtihasalara(destanlara) kadar birçok kadim metinde yer almaktadır. Bu çalışmada, Nāgalar gibi genel bir yılan soyundan ve Vṛtra, Ananta, Vasuki gibi özel yılan isimlerinden bahsedilecektir. Viking mitolojisinde ise gerek Eddalarda gerekse de Sagalarda birçok kez Yılan figürüne rastlanmaktadır. Burada yılan figürünü ele alan hem Hint hem de Viking mitolojisinin birincil kaynakları karşılaştırılmaya çalışılmıştır.

1. Viking Mitolojisinde Yılan Figürü

Viking inançlarında yılanın konumu Türk mitolojisindeki gibi tali değildir. Fanilerin yaşadığı dünya olan Miðgarðr'ın tasvirinde ve tanrıların ahir zamanı olan Ragnarök'te başat bir rol sahibidir (Roux 2015:139). Viking etkisindeki Britanya'da dahi yılan tasviri önem kazanmıştır. Örneğin, onuncu yüzyılda Cumberland'daki Gosforth Kilisesi'nin bahçesine Viking mitolojisindeki yılan betimlemelerinin işlendiği devasa bir haç dikilmiştir (Crossley-Holland 1980:208). Yılan'ın Viking mitolojisinde sahip olduğu önem Vikinglerin yönetimi altındaki kolonilerde de sahiplenilmiştir. Yılanla ilgili anlatımlar öncelikle Viking Mitolojisi'nin temel metinleri olan Eddalarda toplanmıştır. Çalışmamızda kullanacağımız Eddalar nesir ve manzum olmak

üzere iki kitaptan oluşmaktadır. Hint-Avrupa dil ailesinin Germen kolunun kuzey kanadını oluşturan Norse dilinde yazılan bu metinler, Ortaçağ boyunca İskandinavya’da yaygınlaşmış, daha sonrasında ise Hristiyanlaşma ile birlikte yerleşerek günümüzdeki İskandinav dillerine yerleşmiştir. İzlandaca, Norse kökenlerinden en son ayrılan dil olması sebebiyle en yakını olarak kabul edilir (Özkan 2018:68). Eddalar da zaten İzlanda’da yazıya geçirilmiş ve günümüze kadar ulaşabilmiştir. Buradaki çalışmamızda da Viking Mitolojisinin bu iki temel metni kullanılmıştır.

Vikingler düz, yassı ve dairesel bir dünyaya inanmaktadır. Bu düz, yassı ve dairesel dünyanın etrafı derin sularla kaplıdır ve bu derin sularda devasa bir yılan yatmaktadır. İskandinavya kozmogonisinde, dünyanın etrafını dolaşan bir yilandan bahsedilmektedir. Jörmungandr olarak anılan dev yılanın anlatısına geçmeden önce Vikinglerin mitlerinde yılanın başka kullanımları da vardır. Yılan imgesinin bir başka örüntüsü, karşımıza hemen öykünün başında çıkmaktadır. Viking mitolojisinin el kitabı olan ve on ikinci yüzyılda Snorri Sturluson tarafından derlenerek yazıya geçirilen Nesir Edda’nın ilk bölümü olan Gylfaginning’te bir başka yılan daha bulunmaktadır. Daha sonra ele alacağımız yilandan çok farklı olarak Gylfaginning’teki isimsiz yılanın Viking mitleri için oldukça dikkat çekici bir yanı vardır. Gylfaginning’te, Gylfi isimli başkahraman ki kendisinden Gangleri olarak bahsedilmektedir. Gylfaginning, Gylfi’nin yönelttiği sorulara Hárr, Jafnhárr, ve Priði isimli varlıkların verdiği cevaplardan meydana gelen mitolojik bir diyalogdur. Bu diyalogun hemen başında başkahramanı Gylfi yolunu yılanların izini takip ederek buluyor (Gylfaginning I: II). Gylfaginning’in başında Gylfi, havada tutabilecek kadar topuz çeviren bir adam görür. Bu adam ona adını sorduğunda bu kişi kendisini Gangleri olarak tanıtır. Bundan sonra Gylfi’nin artık Gangleri olarak anıldığını görüyoruz. Artık Gangleri olarak anılan Gylfi ile iki karakter birleşmiştir. Ana karakterin kişilik değiştirmesi ve geldiği yere yılan izi takip ederek gelmesi, yılanın mitteki nitelikli yeri ortaya çıkmaktır.

Gylfaginning’te anlatılan bir diğer yılan da Ölüler Sahili isimli mitosta karşımıza çıkmaktadır. Nesir Edda’nın Gylfaginning isimli ilk bölümünde anlatılan Nástrand isimli yerin, Ölüler Sahili olarak anıldığını görmekteyiz. Buna göre kapıları kuzeye bakan bu yerde muhteşem korkunçlukta bir saray vardır. Anlatıya göre bu saray, yılan sırtından örülmüş bir çadır gibidir. Sarayın duvarları yılan omurgalarıyla yapılmış, örgüde kullanılan yılanların kafası bu saraya bakmakta ve mucizevi bir şekilde zehir saçmaya devam etmektedir. Edda’ı derleyerek günümüze ulaştıran Snorri Sturluson’a göre, sarayı oluşturan

ran yılanın zehrinden nehirler oluşacaktır. Söz konusu yilandan yayılan zehirler öyle çoktur ki yeminlerini bozanlar ve katiller işte bu nehirden geçecektir (Gylfaginning I: LII). Viking mitolojisinde belki de en önde gelen yılan betimlemesi, Miðgarðr'ın Yılanı olarak bilinen Jörmungandr ile ilgili olanıdır. (Völuspá: 49) Vikingler, yılanı dünyalarının etrafını saran kutsal ve korkunç bir varlık olarak tasvir etmiştir. Miðgarðr'ı saran sularda yaşayan Jörmungandr, Gılgamış'ın ölümsüzlük otunu çalan yilandan çok farklıdır (Beydiz 2016:249). Nesir Edda'ya göre, fanilerin yaşadığı Miðgarðr'ın etrafını çepe çevre dolaşan denizlerde yaşayan bir yılan vardır ve adı da Jörmungandr'dır. Ancak bu söz konusu yılan öyle büyüktür ki yaşadığı sulara sığamaz ve kendi kuyruğunu ısırılmaktadır. Jörmungandr, büyüklüğü ve vahşiliği ile fanilerin yaşadığı dünyayı sarar ve insanların denizlere açılmasına mani olacak kadar korkulur (Gylfaginning I: XXXIV). Bu haliyle Jörmungandr'ın, Ortaçağ'da Avrupa'daki yaygın inançları besleyen yaygın bir mitos olduğunu da söyleyebiliriz. Ortaçağ insanı henüz geliştiremediği üstün gemicilik yeteneklerinin yoksunluğunda okyanusları aşabilecek durumda değildir. Bu dönemde yapılan neredeyse tüm haritalarda da görülebildiği gibi, Asya, Avrupa ve Afrika'nın kesişmesinden oluşan Eskidünya, Ortaçağ insanının doğal sınırı kabul ediliyordu. Jörmungandr gibi varlıkların bu doğal sınırları koruduğu düşünülmektedir.

Jörmungandr, Viking mitolojisinin en ayrıksı karakterlerinden olan Loki'nin "Elem-Getiren" olarak bilinen karısı Angrboða'dan doğal çocuğudur. Jörmungandr korkulan ve saygı duyulan bir varlıktır. Faniler onun çevrelediği dünyanın sınırları kabul ederler ve dışına çıkmak istemezler. Jörmungandr daha sonra Vikinglerin Ahir Zamanı olan Ragnarök'te önemli roller üstlenecektir. Ragnarök'te Thor tarafından öldürülmeden önce son bir hamle ile rakibi Thor'u zehirlemiştir (Gylfaginning I: XXVI, XXIV). Böyle iki rakip birbirlerini öldürmüşlerdir. Jörmungandr, rakibi Thor'un her şeyin babası, babaların en büyüğü olan "Alfaðir" Odin'in oğlu, tüm fanilerin en önemli koruyucusu olan Thor tarafından ancak öldürebilecektir. Bu Jörmungandr'ın gücünün göstermektedir. Bu iki rakibin karşı karşıya geldikleri ilk mücadele değildir. Bütün ihtişamıyla Jörmungandr isimli yılan ile tanrısal gücüyle fanilerin koruyucusu Thor Nesir Edda'da anlatılan bir savaşta karşılaşmışlar ve savaşılmışlardır (Gylfaginning I: XLVIII). Nesir Edda'da yer verilen ilk şiir olan Gylfaginning'te anlatıldığına göre kaderlerinde daha sonra Ragnarök'te birbirlerini öldürecekleri varsa ikisi de birbirleriyle savaşmak istemektedir. Anlatıya göre Jörmungandr isimli yılan ile yapacağı savaş Thor'un mücadelelerinden en büyüklerinden birisidir. (Gylfaginning I: XLVII, Völuspá: 49-59,

Hymiskviða: 22-23) Bu ikili mücadeleyi büyüklüğü ve mitolojik etkileriyle Hitit efsanelerindeki Fırtına Tanrısı ile İlluyanka arasındaki savaşa benzetebiliriz (Beydiz 2016:257). Nesir Edda'nın ilk bölümü olan Gylfaginning'te Jörmungandr ile Thor'un olağanüstü mücadelesi şöyle anlatılmaktadır (Gylfaginning I: XLVIII.). Buradaki anlatı tipik bir şekilde Hint-Avrupa destan geleneğindeki gökler tanrısı ile şeytanı gücün karşılaşmasıdır. Her ne kadar Germen destanlarındaki devlerin öldürülmesi sahnesini anımsatsa da gök-yer, tanrı-şeytan, iyi-kötü dikotomisi daha çarpıcıdır (Fee 2001:32).

Metnin tümünde olduğu gibi burada da anlatıya Nesir Edda'nın soru soran kahramanı Gangleri'nin açıklayıcı sorularıyla başlanmaktadır. Buna göre Gangleri konuştuğu üçlü olan canlılara Thor'un intikam alan bir varlık olup olmadığını sorar. Zaten tüm anlatı Gangleri'nin Hárr, Jafnhárr ve Þriði üçlüsünden Viking mitolojisinin öğretilerini öğrenmesinden oluşmaktadır. Burada da aynı olur ve Gangleri'nin sorusu ile Thor'un Jörmungandr ile olan mücadelesinin anlatısına girilir. Hárr, Jafnhárr ve Þriði üçlüsünden her birisi Gangleri'nin sorularına sırasıyla cevap verirler, bazen hepsi sırasıyla konuşup anlatıyı daha da güçlendirirler. Burada önce Hárr cevap vermiştir. Hárr'ın anlattığına göre Thor yurdunda çok kalmamış, hızla hazırlanıp yeniden yola çıkmıştır. Ancak bu kez öyle hızla hazırlanmıştır ki arabasını, şürekâsını ve tekelerini yanına almayı unutmuştur. Böyle olunca yanına almadıklarının açığını kapatmak ve intikam almasını kolaylaştırmak için kılık değiştirerek Miðgarðr'a gitmiştir. Hárr'ın anlattığına göre Thor genç bir delikanlı şeklini almış ve fanilerin arasına karışmıştır. Alacakaranlığa doğru Hymir olarak bilinen Dev'e rastlamıştır. Giyinmiş ve balık tutmak için küreklere asılan Hymir'i gören Thor da hemen ondan bu deniz yolculuğunda onunla birlikte kürek çekmesine izin vermesini istedi. Ancak Hymir Thor'a yardımının bir yararı olmayacağını söyledi, böylesine genç ve küçük göründüğünden dolayı Thor'un kim olduğunu anlamadı ve Thor'un kendisine yardım edemeyeceğini söyledi.

Thor'u küçümseyen Hymir, Thor'a 'hem donarsın orada, adet edindiğim üzere ya birde uzun uzadıya kalırsam orada' diye alaycı bir ifade kullandı. Faniler arasında yaşayan ve tüm tanrısal gücüne rağmen olabildiğince insani kibir ile donatılmış Thor onunla birlikte karadan olabildiğince uzağa kürek çekebileceğini söyledi, aralarından ilk kimin geri gelmek isteyeceğinin ise bilinemeyeceğini söyleyerek Thor, Hymir'i bir yarışa davet etti. Thor Hymir'e öyle çok sinirlenmiştir ki Hymir'in kafasına ünlü çekici Mjölknir'i geçirmek için kendisini zor tuttuğu Nesir Edda'nın bu bölümünden kaydedilmiştir.

Ama yine de tanrısal onuru ağır bastı ve insani kibrine yenik düşmeyerek yarışacağı Hymir’e nasıl bir yem kullanacaklarını sordu, ancak Hymir ona kendi yemini kendisi bulması gerektiğini söyledi. Sonra Thor yönünü çevirdi, orada bir öküz sürüsü gördü ki sahibi yine Hymir’di, en büyük öküzü aldı ve “Cen-net-İnleyen” Himinbrjotr adını verdi. Anlatıya göre Thor bulduğu bu öküzün başını kesti ve bu balıkçılık yaparken yem olarak kullanmaya çalıştı. Buradaki doğaüstü tasvirler ile Thor’un tanrısal gücünün aktarılmaya çalışıldığını düşünebiliriz. Bu noktaya kadar anlatılanlar Thor ile Jörmungandr’un nasıl karşı karşıya geldiklerini anlamak için verilmiş bir arka plan olarak anlaşılmalıdır. Öykünün ana teması Nesir Edda’nın ilerleyen aşamalarında aşağıdaki gibi kaydedilmiştir (Gylfaginning I: XLVIII). Bu temanın Viking mitolojisindeki tanrısal gücün kaynağının sorgulandığı hicivli bir metin olarak yorumlanması gerektiği düşünülmelidir. Tanrı ile Dev’in kapışmasında yılan aracı bir rol üstlenmiştir (Ross 1989:8). Adeta tek tanrılı dinlerdeki yaratılış mitlerindeki yılanı atfedilen roller bu kez burada tanrısallığı sorgulayıcı bir nitelikte kaleme alınmıştır.

Thor ve Hymir denize atıldıktan ve birbirilerine karşıt olarak küreklere asıldıktan sonra balıkçılık iddiası üzerinden iki büyük güç arasında bir yarış başlamıştır. Ancak Dev kabilinden bir varlık olan Hymir bu sulara yaşayan Jörmungandr’dan korkmaktadır. Thor’a da aralarındaki rekabete rağmen daha fazla devam etmeden önce Jörmungandr’dan olan korkusunu Thor ile paylaşmıştır. Ancak Thor Hymir’in bu korkusunu paylaşmıyordu. Zaten bu ikilinin yukarıda bahsi geçen daha sonraki maceraları da aralarındaki ilişkiyi anlamak için yeterlidir. Hymir’in bu korkusunun rağmen Thor biraz daha ilerleyebileceklerini söyledi ve öyle de yaptılar, Thor’un gözü pekliliğine rağmen bu esnada Hymir çok korkuyordu. Sonunda Thor küreklerini bıraktığında, oldukça güçlü bir avlanma alanı açar, dokuz adımlık bir mesafede avlanmaya başlar (Völuspá: 55). Thor bu av sırasında daha önce yakalayıp başını kestiği öküz başını oltasının ucuna yem olarak bağlamıştır. Sonra da oltasına bağladığı bu öküz-başını kayıktan aşağıya attı. Bu atışın sudaki yılan olan Jörmungandr’ı aldatmayı yeteceği kaydedilmiştir (Gylfaginning I: XLVIII). Ancak yaşadığı sulara atılan oltayı gören Jörmungandr ağzını açtığı gibi öküz-başını kapmıştır. Fakat Jörmungandr yemi kapınca, olta da çenesine saplanmıştı. Olta çenesine saplanan Jörmungandr bu acıyla korkuyla uzaklaşır. Jörmungandr’ın uzaklaşması Thor’un uğraşlarını boşa çıkarır. Thor sinirlenir ve yumrukları savurur. Tanrısal gücüyle yeniden toparlanan Thor gemileri ayağına geçirerek deniz tabanına ulaşmayı başarır. Deniz tabanında uzaklaşan Jörmungandr’i tuttuğu gibi ayaklarına geçirdiği gemilerin güvertesine çıkarır. Anlatı burada

doğüstü tasvirleriyle şaşırtmaktadır. ThorJörmungandr'a tüm hiddetiyle gözünü dikmiştir. Aşağıdan Thor'a bakan Jörmungandr de olanca zehrini ona doğru akıtmaktadır. Bu çetin mücadeleyi gören Hymir'in korkudan beti benzi attığı ve sapsarı kesildiği kaydedilmiştir. Öte yandan bir de böyle bir hadisede Thor'a avantaja yol açtığı için Jörmungandr'a öfkelenmiştir. Thor ile Jörmungandr arasındaki mücadelede Hymir de kendisini kollamaya çalışmaktadır. Thor, tanrısal güçlere sahip sihirli çekicini kavrayıp havaya kaldırınca, dev de balıkçı bıçağını aramaya başlamış, bulduğu bıçağıyla Thor'un oltasının ağını keser. Jörmungandr böylece denize geri dönmüştür. Jörmungandr'ın ardından sinirlenen Thor çekicini sallar, dev yılanı yaralar ama yine de onu öldüremez. İkili arasındaki bu korkunç rekabet Vikinglerin ahir zamanındaki karşılaşmaya kadar bekleyecektir (Gylfaginning I: XLVIII).

Vikingler ahir zamanı olarak nitelediğimiz Ragnarök tek tanrılı dinlerdeki kıyamet senaryolarını aratmayan bir görüdür. Kelime anlamı olarak tanrıların akıbeti ya da alacakaranlığı olarak dilimize aktarabileceğimiz Ragnarök'te yaşanacaklar Viking mitolojisinin temel anlatılarından birisini oluşturmaktadır. Bu anlatılara göre doğal felaketler, büyük savaşlar ve önde gelen birçok tanrının ölümü gerçekleşecek ve yaşam bu büyük apokaliptik olayın ardından yeniden canlanacaktır. (Özkan 2018:72) Yaşanan tüm olaylar arasında Jörmungandr ile Thor arasındaki amansız mücadelenin de nihayete erdirildiğini görmekteyiz. Böylece Ragnarök'ün nihai zamansallığının altı çizilirken, belki de öncesinde yaşanan ve yenilemedikleri için yarım kalan ilk mücadelenin Thor'un Ragnarök'ü engelleme çabası olarak yorumlanabilir (Ross 1989:10).

Viking mitolojisinin bu görkemli yapısının aktarıldığı anlatılara göre Ragnarök'te denizler karaya vurur. Zira Jörmungandr öfkeyle kıpırdanır, delice hareket etmeye başlayan Jörmungandr zehrini tüm sular ve karalara saçar, tüm canlı yaşamı zehriyle son bulmaya başlar. Thor doğudan gelip olaylara karışır ve Jörmungandr ile yeniden dövüşmeye başlar. Bu kez istediğini başarır, Thor, Jörmungandr'ın canını alır ve oradan dokuz uzun adımda uzaklaşır, yılanın saçtığı zehir nedeniyle sonra o da canını kaybederek yere yuvarlanır. Böylece Viking mitolojisine göre tanrıların ahir zamanı olan Ragnarök'te eski düşmanlar Thor ve Jörmungandr'ın mücadelesi her ikisinin de ölümüyle sonuçlanır (Gylfaginning I: LI). Böylece fanilerin yaşadığı Miðgarðr'ı koruyucusu olan Thor'un bir yılan olan Jörmungandr tarafından öldürüldüğünü görmekteyiz. Gücün ve insanlar arasındaki adaletin sağlayıcısı olan Thor'un ancak bir yılan tarafından öldürülebildiği sonucuna varmaktayız. Ragnarök'ün

kendi içsel özellikleri bir kenara bırakılırsa yılanın güç ile olan ilişkisi bu mitos ile ilişkilendirilebilir. Tehlikeli bir şekilde kurnaz ve gücün simgesi bir tanrıyı öldürebilecek kadar güçlü yılan fikri bu mitos ile Viking düşünündeki yerini almıştır (Sümer 2016:283). Bu nedenle de Viking mitoslarındaki yılanların mitolojik bir sınıflandırmayla şeytan yılan tanımlamasına uygun düşeceği söylenebilir. Hem iyi hem de kötü olmak yılanla ve onun çatallı diliyle özdeşleştirilen bir düalizmdir (Erden 2016:91). Viking anlatıları da bu özdeşliği ortaya koymaktadır. Vikinglerin yılanı bir yanıla kötülük, güç, galibiyet ya da şeytanilik ile ilişkilendirmesi onun yayılmacılığıyla da ilgili olabilmektedir (Stanley 2008:7).

2. Hint Mitolojisinde Yılan Figürü

Hint mitolojisinde ise yer alan önemli yılanlardan biri Vṛtra'dır. Vṛtra (वृत्र), Vṛ (çevrelemek) fiil kökünden türetilmiş bir isimdir ve “tutan, kısıtlayan” anlamına gelmektedir. O, bir dağın tepesinde yaşayan, göksel ve dünyevi nehirleri elinde tutan ilkel bir varlıktır (Ferrai, 2008:974). Rigveda'da Ahi (अहि) olarak kullanımı da mevcuttur (Rigveda 1.32.1; 2.11.5). Vṛtra, “Asuralardan birisinin, muhtemelen en güçlüsünün adı olup, başı gökyüzüne değecek kadar büyük ejderha ya da yılan formunda tasvir edilmektedir. O aynı zamanda, Indra'nın (इन्द्र) en büyük düşmanı olup yeryüzüne kuraklık getirmektedir” (Öztürk 2009:975). Diğer ejderha/yılan mitlerinde olduğu gibi bu mitte de yılan Vṛtra, yaşamın kaynağı olan suyu hapsedmektedir. (Rigveda, 1.32.11) Dolayısıyla mitte su kaynaklarını elde edebilmek için bir dizi savaş verilmektedir. Eliade bu miti şöyle yorumlamaktadır: “İndra ve Vṛtra arasındaki bu kavga, dünyanın yenilenmesini sağlayan Yeni Yıl bayramlarının mit-sel senaryosunu oluşturmaktadır” (Eliade 2012: 250).

“Bir zamanlar dünyada Vṛtra adında bir ejderha yaşardı. Vṛtra tanrıların ve insanların düşmanıdır. Bir gün dünyanın yedi nehrini yutar ve onları büyük bir dağa hapseder. Onları korumak için de başında nöbet tutmaya başlar. Zamanla ağaçlar, otlar ve diğer bitki türleri gerekli nemi sağlayamadığı için kurur ve ölür. Halk tanrılardan yardım diler. Çünkü açlık çeken insan sayısı gittikçe artar. Tanrılar bu güçlü canavar karşısında bir şey yapamaz. Fakat Indra insanlara yardım etmek ister. Tanrıların en genci olan Indra, cesaretini ve gücünü herkese kanıtlamak ister. Indra üç kâse soma içer ve gittikçe güçlendiğini hisseder. Silahı olan yıldırımını eline alır ve Vṛtra ile savaşılmaya gider. Indra'yı gören Vṛtra, sisli dumanlar püskürtür ve kör eden ışık ile sağır eden bir gök gürültüsü yayar. Indra hiçbir korku belirtisi göstermez ve yıldırımını

ok gibi ejderhanın etine saplar. Bu vuruş, ejderhayı paramparça eder ve yere serilir. Oğlunun öcünü almaya gelen Vṛtra'nın annesine de yıldırımını atar ve o da oğlunun yanına serilir. Indra hapsedilen suları kurtarır ve yıldırımını ile dağın yamacını ikiye böler. Mühürlü çıkışı açarak yedi nehri kurtarır. Sular dağın kenarından aşağı doğru akmaya başlar. Ölen ağaçların ve bitkilerin köküne tekrar su gider. İnsanlar da sularını içerler ve yeni ürünlerle yaşamlarına devam ederler” (Rosenberg 2006:516-518).

Vṛtra, Rigveda'da adı geçen en ünlü kötü ruhtur ve uzuvları yoktur (Rigveda 1.32.7). Dolayısıyla bir yılan biçiminde tasvir edilmektedir. Vṛtra'nın annesinin adı Danu'dur (Rigveda 3.30.8) Birçok kötü ruhla savaşmak zorunda kalan Tanrı Indra'nın baş düşmanıdır. Dolayısıyla mitte Indra, Vṛtra'yı öldürür ve onun hapsettiği suları onun elinden kurtarır. Çünkü Vṛtra “suları tutan kötü ruh” olarak geçmektedir (Rigveda 5.32.2). Aslında Vṛtra kuraklığı sembolize eden bir karakterdir ve bu yüzden yağmur/şimşek Tanrısı Indra'ya, Vṛtrahan yani “Vṛtra'yı Öldüren” denmektedir. Indra, Dadhyac'ın kemikleriyle doksan dokuz Vṛtra'yı öldürür ve Vṛtra'nın doksan dokuz kalesini yok eder (Rigveda 6.16.14). Indra'ya, Vṛtra'yı öldüren anlamında Vṛtrakhada da denmektedir. Arilerin bir diğer kolu olan ve İran coğrafyasında kalan kısmındaki mitlerde yani Avesta'da ise Verethra ismi geçmekte ve “zafer” anlamında kullanıldığı görülmektedir (Kaya 2003:212).

Hint mitolojisinde bir de Nāgalar (नागा) olarak tabir edilen varlıklar vardır. Nāgalar, insan yüzlü, kobra gibi geniş enseli ve yılan kuyruklu bir yarı tanrıdır (Jones ve Ryan 2007:300). Ayrıca tarihte bu isimde bir topluluğun yaşadığından da söz edilmektedir. Bu topluluk için çeşitli teoriler bulunmaktadır. Bu teoriler içerisinde en geçerli olanı; bu insanların Hindu asıllı olmayıp İskitler ile bir bağlantısı olduğu ve adlarını da büyük ihtimalle bu kişilerin yılanla tapmış olmalarından aldıklarıdır. Mitolojide Nāgaların ülkeleri, aşağı dünyada yer alan Patala'dır. Burada en önemli mekanları Bhogavati'dir. Mahabharata'nın başlangıcında, kral Canamecaya'nın yaptırttığı kurban töreni (Sarpa Satra) sırasında, yılanların öldürülüşünü anlatan bir yılan öyküsü yer almaktadır. (Mahabharata 1.95) Mahabharata'nın Astika Parva bölümünde adı geçen Nāgalar şunlardır: Airavata, Vasuki, Takshaka, Śeṣha. Śeṣha'nın diğer adı Ananta'dır ve bu yılan, içlerinde en yüksek seviyede olanıdır. Ananta, şişmiş boynuyla dünyayı korumaktadır ve Vişnu'nun hizmetçisidir (Kaya 2003:129). Nāgalar, Kasyapa'nın asıl eşi Kadru'nun oğulları olan yılanlardır. Esasında Nāgalar, mahkûm edilen Garuda'nın annesi olan Vinasa'nın yer altındaki muhafızlarıdır. Bazılarının şeytani varlık olduğuna inanılan Nāgaların

bir kısmı Amṛta'nın (अमृत) birkaç damlasını yaladığı için ölümsüz olduğuna inanılmaktadır (Mahabharata, 1.18; Vishnu Purana 1840:77). Dolayısıyla Nāgalardan biri olan Ananta'nın bu yüzden ölümsüzlüğün sembolü olarak kabul edilmektedir (Yöndemli 2006:61).

“Yerin altındaki sonsuzluk aleminde Nāga kralı Takṣaka'nın ülkesi vardır. Burada görmüş, geçirmiş, kudretli yılanlar yaşamaktadır. Bu yılan krallığını sadece ölümlü genç Utanka görebilmiştir. Bir gün genç bir çırak olan Utanka birçok zorlu mücadeleyi aşarak ustasının karısına bir kraliçeye ait olan iki mücevher getirir. Mücevherleri götürmek için kraliçenin yanından ayrılan genç Utanka susayınca bir çeşmenin başında durur ve mücevherleri de yanına bırakır. Bu esnada yanından geçen dilenci kılıklı adam Takṣaka'ya dönüşür ve mücevherleri kapıp kaçar. Her şeyi anlayan Utanka yılanın peşine düşer. Yerdeki bir deliğin içine giren yılanı tanrı Indra'nın yardımıyla takip etmeyi başarır. Deliğin içine giren Utanka geçit bitince kendini bir ülkede bulur. Burası görkemli saraylarla ve bahçelerle doludur. Tılsımlı bir ülkeye geldiğini anlayan Utanka tılsımlı sözler söylemeye başlar ve atın üstünde bir adam bunu duyunca kendisinden bir şey dilemesini ister. Utanka da yılanlara egemen olmayı diler ve adamın atına üfler. Üfler üflemez ülkeyi yakacak derecede büyük alevler yükselir ağzından. Bunları gören Takṣaka mücevherleri bırakır. Utanka'ya mücevherleri alıp ata binmesini söyler. At onu ustasına götürecektir. Ata binen Utanka an geçmeden kendini ustasının karşısında bulur. Takṣaka'nın diyarından Ölümsüzlük tılsımını içmeyenlerin sağ çıkamayacağını öğrenen Utanka yılanların soyunu bitirmek için kralı ikna etmeye karar verir. Eskiden yılan halkı hem kendi aralarında hem de insanlarla savaşır. Gökteki tanrılar yılanların insanları yok edeceğinden korkmaya başlar. O günlerden birinde Ana Yılan Kadru çocukları onu dinlemediği için söylenmektedir. Hepsinin kral Canamecaya'nın düzenlediği kurban ateşinde yok olmasını diler. Bunları duyan tanrıların ise yüreği sızlar ve onlar Brahma'dan yardım ister. Brahma da sadece kötü yılanların yok olacağını söyleyerek herkesin içini rahatlatır. Sonra ayağının dibinde bulunan küçük bir yılanın duyabileceği kısık bir sesle Nāga soyundan ölümlülerin en kutsalıyla evlenecek bir kızın doğacağını söyler. Bu evlilikten doğan Astika adındaki erkek çocuk da yılanların kötü yazgısını yenecektir. Takṣaka'nın ülkesi bunu duyunca rahatlar ve sabırla beklemeye başlarlar” (Mahabharata, 1. PaushyaParva, 3).

Bu mitte dikkat çeken iki husus bulunmaktadır. Bunlardan ilki Nāgalar ile mücadeleye girişmek için Indra'dan yardım alınmasıdır. Hint mitolojisinin bilindik en eski yılan motifi Indra ile Vṛtra'nın mücadelesi olduğu için smriti

metinlerde de geçmişe yani Rigveda'ya atıf bulunmaktadır. Bir diğer konu ise Astika adında bebeğin doğmasıdır. Hindular nezdinde astika ve nastika anlayışının yani yüce bir ruhun olup olmadığı düşüncesidir. Astika adında bir çocuğun yılanların kötü yazgısını değiştirebilmesi ancak Hindu düşüncesinde temellenen Astika inancıyla mümkün görülmesidir. Nitekim yukarıda da belirtildiği üzere teorilerden birinin Hindu olmayan topluluğa Nāgalar denilmesini çağrıştırdığı göz önüne alınırsa Hindu inancına sahip olan kişiler kötülüğü yok edecek ya da karşısında olacaktır.

Hint mitolojisinde yer alan Ananta, “Nāgaların kralı, Kaşyapa ile Kadru’nunoğlu ve kimine göre Manasa’nın kardeşi olan 7 (veya 1000) kafalı yılanın adıdır. (Mahabharata, 1. SambhavaParva, 65) Ananta Mani-Mandapa sarayında yaşamakta olup Patala ülkesinin kralıdır. Bazı öykülerde Vasuki ile özdeşleştirilmişken diğerlerinde ise Vasuki’nin babası olarak yer almaktadır” (Öztürk 2009:89). “Sonsuz” anlamına gelen Ananta, Nāgalar içerisinde yer alan en önemli varlıklardan biridir. Onun bir adı da Şeşa’dır ve “artık, tortu” anlamına gelmektedir. (Zimmer 2004:74) O, şişkin boynuyla tüm dünyayı korumaktadır. Evreni yaratıp dinlenen Vişnu’nun arkasında, kıvrılmış bir vaziyette tasvir edilmektedir (Kaya 2003:37). Bir kalpa devrinin sonuna gelindiğinde Vişnu evreni tamamen yok edecek ateşin suretine bürünmektedir. Bu kızgın ateş her şeyi yok ederken ufukta bir bulut kümesi belirir. Sağanak yağmur olarak boşalan bu bulutlar alevleri bastırır ve her şeyi koca bir denizin suları altında bırakır. Sonra Vişnu, yılan Şeşa’nın üstüne uzanır haldeki Narayana suretine bürünür. Etrafı saran karanlıkla birlikte derin bir uykuya dalar. Böylece yeni bir yaratılış, başlamaktadır. Narayana’nın göbeğinden aniden bir nilüfer filizlenir ve yaratılış, sürecini yeniden harekete geçiren dört yüzlü tanrı Brahma belirlemektedir (Dallapiccola 2013:28-29). Nāgaların hükümdarı olan Şeşa, yaratılışın ana kahramanlarından biridir. Nitekim bu mitte de yılan su unsuruyla birlikte gözlemlenmektedir. Yaratılışın özünü oluşturan temel maddelerden biri olan su her zaman yılan ile yakından bir ilişki içerisinde. Yaşamın ve yenilenmenin kaynağı olan su gibi yılan, yaşamı ve yenilenmeyi dolayısıyla da verimi ve bereketi sembolize etmektedir (Sivri ve Akbaba 2018:63).

Kadim Hint metinlerinde bir sonraki yılan figürü ise Vasuki adıyla anılmaktadır. Vasuki, Nāgalarıçersinde üç büyük yılan (diğer ikisi Şesha ve Takshaka’dır) kraldan biridir. Tanrılar ve ifritler okyanusu çalkalarken Vasuki’yi Mandara dağının etrafına dolayıp çalkalama ipi olarak kullanmışlardır. Kimi araştırmacılar bu yilandan ipin dünyanın eğik eksenini sembolize

ettiğini, tanrılarla ifritlerin farklı kutupları, çalkalanma hareketinin de dünyanın yalpalanma hareketini temsil ettiğini öne sürerek, ciddi astronomik hesaplamalara girişmektedirler (Kaya 2003:201-202). İndra ve r̥ṣiDurvasa arasında talihsiz bir olay geçer ve bu duruma gücenen Durvasaİndra'yı lanetler. İndra takatten düşünce ağaçlar bitkiler ölür, tanrılara adak sunulmaz olur ve bir belirsizlik hüküm sürmeye başlar. Bu durumu fırsat bilen düşmanlar tanrılara karşı gelmeye karar verir. İndra ve diğerleri Vişnu'ya başvururlar çünkü güçleri ellerinden alınmıştır. Bir plan yapan Vişnu, tanrılardan ve düşmanlarından aynı anda iyileştirici tüm çeşit bitkileri Süt Okyanusu'na atmalarını ister. Sonrasında ise Mandara Dağı'nı çubuk yapıp yılanların kralı Vasuki'yi de bir halat olarak kullanarak karıştırmalarını ve böylece ölümsüzlük nektarına ulaşacaklarını söyler. Fakat bunun öncesinde tanrılar düşmanlarıyla barışmalıdır. Her iki taraf da anlaşarak şifalı bitkileri toplayıp Süt Okyanusu'na atarlar. Mandara Dağı'nı sopa yaparlar fakat yılan Vasuki'yi kimin kuyruğundan kimin başından tutacağı konusunda anlaşmazlık yaşarlar. Vişnu tanrıları kuyruğundan, düşmanları başından tutmaları konusunda ikna eder. Çalkalama işlemi başlayınca Vasuki'nin başında düşmanları güçsüz bırakacak dumanlar ve sıcaklık yayılmaya başlar. Kuyruğundan ise, tanrıların üstüne yağmur yağdıracak bulutlar çıkar. Bunu gören Mandara kımıldamadan durur ve Vişnu kaplumbağa yani "Kurma" avatari halini alarak Mandara'ya destek olmak için okyanusa dalar. Vasuki'yi çekmeleri için tanrılara yardım eder. Okyanus birçok hediye bahşeder (Dallapiccola 2013:43-44). Süt Okyanusu'nu karıştırmada yardımcı bir unsur olan yılan Vasuki Nāgalar'ın önemli üç tanrısından biridir. Bu mitte de Vasuki su unsuru sayılabilen süt ile ilişkilendirilmektedir. Okyanusta ölümsüzlük nektarını karıştırabilmek için Vasuki'ye ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü yılan şekli itibariyle bir ipi andırmakta ve kendini yenileyen doğasıyla da ölümsüz olduğuna inanılmaktadır.

İndra ve Vṛtra mitinde de sonsuz döngü ve dualite bulunmaktadır. Eril bir güç olan İndra ve dişi bir güç olan Vṛtra birbirlerine üstünlük sağlamaya çalışan karşıt iki karakter olarak yer almaktadır. Keza İndra-Vṛtra mitinin bereket ile kuraklık arasındaki karşıtlığı da sembolize ettiği görülmektedir. "Vṛtra, hem Tanrı Tvastr'nin hem de bir dişi ifritin oğludur, yarı brahmin yarı şeytandır" (O'Flaherty 1996:66). İyi güçleri içinde barındıran tanrı özelliklerinin bulunması ve dişi bir ifritin oğlu olmasıyla şeytani özelliklerinin de varlığı onun ikili bir duruş sergilemesine neden olmaktadır. Gylfaginning'te ise Jörmungandr ile Thor'un olağanüstü mücadelesi şöyle anlatılmaktadır (Gylfaginning I: XLVIII.) Buradaki anlatı tipik bir şekilde Hint-Avrupa destan geleneğindeki gökler tanrısı ile şeytanı gücün karşılaşmasıdır. Her ne kadar

Germen destanlarındaki devlerin öldürülmesi sahnesini anımsatsa da gök-yer, tanrı-şeytan, iyi-kötü dikotomisidaha çarpıcıdır (Fee 2001:32).

Sonuç

Viking ve Hint kadim anlatıları karşılaştırıldığında insanlığın çok uzun zamanlardan bu yana doğadaki varlıkları gözlemlediği, yılan gibi korkutucu bulduğu kimi hayvanlaradair saygı uyandıracak mitoslar kurguladığı anlaşılabacaktır. Yılanı dair beslenen korku ve saygı duyguları ortak bir hafızanın ürünüdür. Hindistan ve İskandinavya gibi birbirinde uzak iki coğrafyada dahi ortak duygular geliştirilmiş ve kadim mitolojik metinlerde işlenmiştir. Hem Hint hem de Viking mitolojisini yaratan halkların ortak bir merak duygusu ile yılanı biyolojik olarak irdelediği, çatal dilli bu hayvandaki dikotomik bir anlamı yakaladığı anlaşılmaktadır. Merak gibi insanlığın ortak içgüdüleri, doğadaki varlıkların incelenmesi ve biyolojik yapılarının keşfedildiği bu edebi ve mitolojik betimlemelerde kendini göstermektedir. Bu merak, kendini sadece söz konusu hayvanın biyolojik özelliği (çatal dillilik) ile sınırlamamıştır. Aynı zamanda yılanlara karşı sahip olunan bu merak, yılanın doğadaki döngüsel yaşamını andırır biçimde, her iki mitolojinin döngüsel zaman algısının yaratılmasında kendisini göstermektedir. Zaman ve mekân ile sınırlandırmadıkları mitolojik varlıklarıyla Hint ve Viking düşüncesi, yılanın simgeselliğinde kendine ortak bir döngüsel zaman algısı yaratmıştır. Bu ortak algıyı kurgusunda zamanın sonuna dair tasvirlerde hem Vŗtra'nın İndra tarafından öldürülmesinde hem de Miðgarðr'ın yılanı olarak bilinen Jörmungandr'ın Ragnarök'taki anlatısı birbiriyle örtüşmektedir. Nihayetinde hem genel değerlendirmemizde hem de özel olarak belirgin olaylar içindeki rolleri incelediğimizde Viking ve Hint mitolojisinde ortak bir yılan temasını görebilmekteyiz. Dolayısıyla Dumezil'in İskandinav-Hint mitleri arasındaki benzerlikler hakkındaki "... Hint-Avrupa zamanlarından miras kalmış aynı mitin çok farklı zaman, mekan ve uygarlık koşullarında aldığı iki biçimdir." (Dumezil 2012:244.) yorumuna ek olarak yılan figürünü de ekleyebilmek mümkün görünmektedir.

Notlar

- ¹ Loki ile Duryodhana'yı; Hödr ile Dhritarastra'yı; Baldr ve Yudhisthira'yı karşılaştırmaktadır. George Dumezil, *Mit ve Destan I.*, çev. Ali Berktaş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 12; 199-204; 236-251.

Kaynaklar/References

- Arslan, H. (2017). “Afrika Topluluklarında Tabiat Kültü ve Tabii Unsurlara Atfedilen Güçler”. Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi. C.4, S.8: 2-16.
- Beydiz, M. G. (2016). Mitolojiden Sanata Hayvan İmgesi. Arkeoloji ve Sanat Yayınları
- Crossley-Holland, K. (1980) The Penguin Book of Norse-Myths. Penguin Press
- Dallapiccola, A. L. (2013). Hint Mitleri. Çev. Bilgesu Savı. Ankara: Phonix Yayınevi.
- Dumezil, G. (2012). Mit ve Destan I. Çev. Ali Berktaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Eliade M. (2012). Dinsel İnançlar ve Düşünceler Tarihi C. I. Çev. Ali Berktaş. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Erden, C. (2016). Dünya Mitlerinde Yılan. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir.
- Fee, G. & Christopher R. (2001). Heroes and Kings: The Battle for Mythic Britain. Oxford University Press.
- Ferrari, F. M. (2008). “Vṛtra”, Encyclopedia of Hinduism. Ed. Denise Cush and Catherine Robinson, Michael York, London and New York: Routledge.
- Henderson, J. L. (2015). İnsan ve Semboller. Ed. C. H. Jung. Kabalcı Yayınları: 100 – 153.
- İlhan, M. & Arslan, H. (2013). “Bîrûnî’nin “Kitâbu Batenceli’l-Hindî” İsimli Risalesi Yogasutra’nın Bir Çevirisi midir?”, Milet ve Nihal: İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi. C.10, S. 3: 25-84.
- Kaya, K. (2003). Hint Mitolojisi Sözlüğü. Ankara: İmge Kitabevi.
- O’Flaherty, W. D. (1996). Hindu Mitolojisi Çev. Kudret Emiroğlu. Ankara: İmge Kitabevi.
- Özkan, S. (2018). Viking Mitolojisinin Temelleri ve Tarihsel Kaynakları, Ortaçağ Araştırmaları Dergisi, C.1, S.1: 67 – 84.
- Öztürk, O. (2009). Folklor ve Mitoloji Sözlüğü. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Rigveda (2018). Çev. Korhan Kaya. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Rosenberg, D. (2006). Dünya Mitolojisi, Çev. Koray Akten vd. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Ross, M. C. (1989). Two of Þórr’s Great Fights According to Hymiskviða, Leeds Studies in English. V.20: 7 – 27.
- Sivri, M. & Akbaba, C. (2018/4). Dünya Mitlerinde Yılan. Folklor/Edebiyat. C.24, S.96: 53-64
- Stanley, J. W. (2008). Snakes: Objects of Religion, Fear and Myth, Journal of Integrative Biology. V.2, N.2: 42 – 58.
- Stoner, H. & Aya v. R. (2014). Viking-Age Stones and Crosses, Viking Myth and Rituals on the Isle of Man, Ed. Leszek Gardeła ve Carolyne Larrington. University of Nottingham: 16-21.
- Sturluson, S. (2018). Viking Mitolojisi: Nesir Edda. Çev. Selahattin Özkan, Yeditepe Yayınları
- Sümer, N. (2016). Dinsel ve Mitolojik Bir Sembol Olarak Yılan. The Journal of Academic Social Science Studies. S.43: 275 – 288.
- The Mahabharata of Krishna-Dwaipayana Vyasa, (1883-1896). Trans. Kisari Mohan Ganguli, Calcutta: Bharatha Press.

The Poetic Edda (1962). Çev: Lee M. Hollander. Austin: Texas University Press.

Vishnu Purana, (1840). Trans. Horace Hayman Wilson, London: Publicationby John Murray.

Yöndemli, F. (2004). Tarih Öncesinden Günümüze Yılan. Ankara: Piramit Yayıncılık.